

Joanna Kalaga, Mieczysław Bienia, M. Miśkiewicz

Horodyszcze, st. IV, gm. Wisznice,
woj. białskopodlaskie

Informator Archeologiczny : badania 27, 123-124

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

UZUPEŁNIENIA 1991 ROK

Brodnica-Michałowo, st. I
gm. Ioc, woj. toruńskie
AZP 35-51/104

Muzeum Regionalne w Brodnicy

Badania prowadził mgr Kazimierz Grązawski. Finansowane przez Muzeum Regionalne w Brodnicy przy wsparciu Rejonowego Biura Pracy w Brodnicy. Drugi sezon badań. Relikty wczesnośredniowiecznej przystani rzecznej.

Stanowisko usytuowane jest przy lewym brzegu Drwęcy, we wschodniej części przedmieścia Brodnicy, i obejmuje swym zasięgiem obszar skarpy rzeki oraz przestrzeń przybrzeżnej partii dna na długości ok. 30 m. Przypadkowe odkrycie w 1969 r. konstrukcji drewnianych w układzie hakowo-przekładkowym przy wspomnianym brzegu przy niskim stanie wody spowodowało konieczność przeprowadzenia tam badań ratowniczych przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w 1970 r. Wykopy badawcze usytuowano ok. 2 m od skarpy koryta Drwęcy, lecz nie pozwoliły one wówczas uchwycić kontekstu stratygraficznego odsłoniętych wcześniej konstrukcji.

Podjęte w 1991 r. badania wykopaliskowe polegały na otwarciu bezpośrednio w skarpie brzegowej dwu wykopów, każdy o wymiarach 4 x 6 m. Układ stratygraficzny nawarstwień o miąższości maksymalnej 260 cm oraz spora ilość materiałów ceramicznych i pokonsumpcyjnych szczątków zwierzęcych wskazywały na intensywne osadniczo użytkowanie stanowiska. Ważnym odkryciem było nawiązanie kontekstu stratygraficznego wspomnianych konstrukcji drewnianych. Niektóre fragm. bierwion miały ślady obróbki w postaci wcięć do zamocowania w hakowatych zaczepach (belki wzdłużne) belek poprzecznych z wciosanymi otworami na pale pilotujące, stabilizujące całą konstrukcję przed rozsuwaniem.

Prowadzone jednocześnie badania podwodne w tej strefie pozwoliły na zadokumentowanie na obszarze 30 x 4 m piętnastu pali pionowych i ukośnych o średnicy 15-25 cm, jak też pięciu długich na 5-7 m belek z wyciosami trapezowatego kształtu. Najbardziej oddalone zalegały do 2,5 m głębokości w dnie rzeki. O ile nie było tam pomostu — umocnionego nabrzeża przystani rzecznej — to były to umocnienia wału grodu michałowskiego, dochodzącego do brzegu Drwęcy. Materiał ceramiczny pozwalał datować badane stanowisko na XII-XIII w. Pobrana próba drewna do badań C₁₄ w Laboratorium w Gliwicach (Gd-6593) datuje je na 1050 BP.

Horodyszcze, st. IV
gm. Wisznice, woj. białskopod-
laskie

Uniwersytet Warszawski Instytut Ar-
cheologii
Państwowa Służba Ochrony Zabytków
w Białej Podlaskiej

Badania prowadziła dr Joanna Kałaga przy współudziale mgr. Mieczysława Bieni (autor sprawozdania). Konsultacja prof. dr hab. M. Miśkiewicz. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Za-

bytków w Białej Podlaskiej. Pierwszy sezon badań. Cmentarzysko wczesnośredniowieczne (IX–XI w.).

Cmentarzysko odkryte zostało w 1964 r. Zlokalizowano wówczas 7 kopców, z których jeden przebadano sondazowo. Badania wykopaliskowe na stanowisku podjęto w ramach prowadzonej na terenie woj. białkopodlaskiego i woj. siedleckiego akcji weryfikowania wczesnośredniowiecznych cmentarzysk kurhanowych w dniach 2.08.–29.08.1991 r.

Cmentarzysko w Horodyszczu porośnięte jest wysokim poszyciem leśnym i drzewami sosnowymi. Kopce słabo wyróżniają się z otoczenia. Penetracja środowiska przeprowadzona przed rozpoczęciem badań wykazała, że cmentarzysko składa się z 13 kurhanów. Rozplanowanie mogił jest grupowe i bezładne.

Wykopaliskowo przebadano 3 kurhany znajdujące się w południowo-zachodniej części cmentarzyska. Ustalono, że kopce miały jednolitą konstrukcję nasypów, jednorodny typ pochówki i identyczny inwentarz zabytkowy. Kurhany zachowały się do wysokości 0,7–0,95 m (mierząc od poziomu calca). Współczesna ich średnica wynosi od 4 do 6 m, a pierwotna od 2 do 4 m. Kurhany częściowo otaczały rowy, nieraz znacznych rozmiarów. Głębokość ich wynosiła od 0,9 do 1 m, a szerokość od 2,5/3 do 4 m. W nasypach wyróżniono następujące warstwy: I — humus leśny, II — płaszcz zewnętrzny z piasku wymieszanego z węglami drzewnymi i kawałkami zwęglonego drewna, III — jądro kopca z drobnoziarnistego piasku, IV — warstwę spalenizny zalegającą u podstawy kopca, popiołu wymieszanego z kawałkami zwęglonego lub nadpalonego drewna, V — caleb, jasnożółty, pyłący się, nie przepalony piasek.

W kurhanie nr 1, w ćwiartce północno-zachodniej ujawniono 2 poziomy warstwy ciałopalenia przedzielone warstwą przepalonego piasku, złożonego na wtórnym złożu. W kurhanie nr 2 stwierdzono również 2 poziomy warstwy spalenizny, z tym że na wyższym poziomie warstwa spalenizny zalegała płatami, które tworzyły popiół. Płaty popiołu oddzielone były od właściwego poziomu spalenizny jasnożółtym, pyłącym się piaskiem, tworzącym jądro nasypu.

We wszystkich mogiłach ujawniono pochówki ciałopalne typu podkurhanowego, warstwowego. Być może w kurhanie nr 3 znajdował się jeszcze pochówek typu nasypowego. Natomiast w kurhanie nr 2 poza pochówkiem warstwowym znajdował się pochówek złożony w naczyniu. We wszystkich kurhanach materiał występował na stropie warstwy spalenizny zalegającej bezpośrednio na calcu; grupował się on na obrzeżu spalenizny, a tym samym na obrzeżu kurhanu.

Inwentarz zabytkowy we wszystkich kurhanach stanowią fragm. przepalonych kości i ułamki ceramiki. Inwentarz znalezisk wynosi łącznie 802 numery. W żadnym kurhanie nie stwierdzono wyposażenia grobowego w postaci ozdób, narzędzi pracy czy broni.

Ustalono, że kremacja zmarłych odbywała się poza miejscem sypania mogił. Teren w miejscu przyszłej mogiły oczyszczano, ziemię na kopiec pobierano z najbliższego otoczenia. Resztki stosu przenoszono na teren przyszłego kurhanu i składano na powierzchni przygotowanego gruntu lub w niewielkich zagłębieniach. Na stropie spalenizny rozsypywano szczątki kostne zmarłego. Następnie sypano kurhan, którego nasyp tworzone z piasku wymieszanego z drobnymi resztkami stosu. Ceramika znajdowana razem z kośćmi nie była umieszczana na stosie.

Wartość źródeł pochodzących z kurhanów w Horodyszczu polega na tym, że ujawniono w nich nieznany dotychczas na obszarze dużego zakola Bugu typ pochówki podkurhanowego warstwowego oraz jego ewentualne współwystępowanie z pochówkiem typu nasypowego. Cenne okazało się także ujawnienie niezwykle licznych materiałów kostnych i ceramicznych. Pod tym względem kurhany z Horodyszcza stanowią zjawisko odosobnione na terenie środkowego Pobuża. Ujawnienie z kolei zalegania warstwy ciałopalenia w dwóch poziomach jest w chwili obecnej charakterystyczne tylko dla kurhanów z Horodyszcza.

Badania będą kontynuowane.